

MIEJSKA AGENDA PARLAMENTARNA 2023

Nasze miasta w Waszych rękach

Październik 2023
Kraków, Łódź, Pruszcz Gdański, Szczecin, Warszawa, Wrocław

SPIŠ TREŚCI

Wstęp , czyli geneza Miejskiej Agendy Parlamentarnej 23'	4
Miejska Agenda Parlamentarna 2023 w pigułce	6
I: Zieleń, woda i czyste powietrze , czyli #Zielono-błękitna Infrastruktura Krytyczna	8
II: Mieszkalnictwo , czyli #Dach nad głową konstytucyjnym prawem człowieka	14
III: Przestrzeń miejska , czyli #Miasto łatwe w obsłudze	20
IV: Mobilność , czyli #Nie tylko samochód	24
V: Sprawny samorząd , czyli #Miasta w rękach ludzi	30
VI: Hałas w mieście , czyli #Walczymy ze smogiem akustycznym!	36

WSTĘP,
CZYLI GENEZA MIEJSKIEJ
AGENDY PARLAMENTARNEJ 23'

W polskich miastach **żyje 60 proc. naszego kraju**. Życie w nich to codzienność większości z nas. Pomysł na Miejską Agendę Parlamentarną 23' (MAP 23') zrodził się we wrześniu 2022 r. podczas zjazdu ruchów miejskich w Krakowie. Wspólne spotkanie i wymiana doświadczeń jasno pokazały nam **listę problemów, których nie jesteśmy w stanie rozwiązać na poziomie gmin**. Są to zagadnienia, które uznajemy za priorytetowe dla rozwoju Polski, wymagające ścisłej współpracy na linii administracji rządowej, parlamentu oraz samorządów. W wielu przypadkach wymagają nowelizacji ustaw. Czas wyborów to moment, kiedy potencjalni parlamentarzyści mogą odnieść się do naszych postulatów, zadeklarować ich realizację lub podjąć dyskusję na temat spraw miejskich.

Zajmując się na co dzień tematyką miejską, dostrzegamy rzeczy, które tworzą **lepsze, zdrowsze i bardziej sprawiedliwe miasta do życia**. Studiujemy rozwiązania z innych miejsc, odnosząc je do polskiego kontekstu, analizujemy i ewaluujemy miejskie polityki i projekty. Zbyt często dochodzimy do mo-

mentu, gdy mamy związane ręce przez brak współpracy na poziomie gminy lub brak odpowiedniego prawodawstwa. **Miejska Agenda Parlamentarna ma być kierunkowskazem dla przyszłych posłanek i posłów i podpowiedzią dla kolejnej kadencji Sejmu**. Niniejszy dokument jest przyczynkiem do dyskusji, **manifestem ruchów miejskich spisany w 2023 r.** Treść została wypracowana podczas szeregu spotkań i warsztatów w szerokim gronie, udział w projekcie miało niemal sto osób.

Kierunki, postulaty i propozycje zmian, które zawarliśmy w Miejskiej Agendzie Parlamentarnej 23', to **sześć głównych obszarów**. Są to kolejno tematy **zielono-błękitnej infrastruktury i klimatu, mieszkalnictwa, przestrzeni miejskiej, mobilności, sprawnego samorządu oraz hałasu w miastach**. Smog akustyczny, a w szczególności hałas transportowy, poruszany jest przez zbiorowy kolektyw ruchów miejskich po raz pierwszy, choć dotyka każdego z nas. Chcemy, aby temat ten został na stałe wprowadzony do debaty publicznej. Jest to uniwersalny problem, który dotyka coraz większej liczby osób.

Skracając do kilku zdań kierunki wyznaczone przez MAP 2023' – chcemy kłaść nacisk na **dobrze miasta do życia**. Chcemy dostępu do **czystego powietrza i wody**, dostępu do **mieszkań, usług i zieleni** w myśl reguły 3-30-300, przestrzeni kształtowanej z poszanowaniem potrzeb każdego z mieszkańców, zgodnie z zasadą „8-80”. Zwracamy uwagę na palący problem braku dostępnych mieszkań, który wyklucza zbyt wielu z życia w naszych miastach. Z wielkim niepokojem odnotowujemy problem polskiej błękitnej infrastruktury i niewystarczające działania na polu adaptacji i przeciwdziałaniu zmian klimatu. Wreszcie dotykamy wyzwań związanych z mobilnością, czyli przemieszczaniem się. Sporo uwagi poświęciliśmy także polskim samorządom, ich suwerenności finansowej, ale również szwankującej lokalnej demokracji.

Serdecznie zapraszamy Cię do lektury i dyskusji! W imieniu wszystkich współtworzących MAP 2023' – **Maciej Fijak**, koordynator projektu, Stowarzyszenie Akcja Ratunkowa dla Krakowa, Koalicja Ruchów Krakowskich „Wspólnie dla Miasta”.

MIEJSKA AGENDA
PARLAMENTARNA 2023

W FIGUŁCE

I: ZIELEŃ, WODA I CZYSTE POWIETRZE, CZYLI ZIELONO-BŁĘKITNA INFRASTRUKTURA KRYTYCZNA.

Nie ma życia bez wody – błękitna rewolucja zaczyna się w miastach. Chcemy systemowej ochrony polskich rzek i wód podziemnych, rezygnacji z przestarzałych projektów w infrastrukturę wodną i lepszej ochrony środowiska naturalnego. Zieleń w miastach powinna być traktowana jako zasób strategiczny, na równi z infrastrukturą krytyczną, taką jak drogi, torowiska czy wodociągi. Nie zapominamy o walce na rzecz czystego powietrza.

II: MIESZKALNICTWO, CZYLI DACH NAD GŁOWĄ KONSTITUCYJNYM PRAWEM CZŁOWIEKA.

Prawo do mieszkania gwarantuje w naszym kraju Konstytucja. Jednocześnie brakuje nawet 2 milionów mieszkań, co wyklucza wiele osób z godnego życia w mieście. Postulujemy systemowe wsparcie dla zwiększania mieszkaniowego zasobu publicznego, ułatwienie inwestycji mieszkaniowych w sektorze mieszkalnictwa społecznego oraz wprowadzenie regulacji na rynku najmu krótkoterminowego.

III: PRZESTRZEŃ MIEJSKA, CZYLI MIASTO ŁATWE W OBSŁUDZE.

Dziś w naszych miastach króluje nieład przestrzenny. Zamiast podnosić poprzeczkę standardów urbanistycznych, te ciągle równają w dół. Powstają mono funkcyjne kwartały bez choćby skrawka zieleni, w dodatku wykluczone komunikacyjnie. Naszymi rekomendacjami chcemy zachęcić do tworzenia miast przemysłanych, sprawiedliwych i dostępnych.

IV: MOBILNOŚĆ, CZYLI NIE TYLKO SAMOCHÓD.

Dobrze zorganizowany transport publiczny na poziomie lokalnym i regionalnym to podstawa miejskiego krwioobiegu. W dziale poświęconym mobilności przypominamy, że większość z nas porusza się po miastach w sposób inny niż samochodem, co często nie znajduje jednak odzwierciedlenia w decyzjach władz. Stawiamy mocny akcent na uwolnienie miejskiej przestrzeni od nieprawidłowo parkujących pojazdów oraz na wsparcie dla form przemieszczania się będących alternatywą dla używania samochodu.

V: SPRAWNY SAMORZĄD, CZYLI MIASTA W RĘKACH LUDZI.

Przywrócenie suwerenności finansowej, zwiększenie wpływu mieszkanek i mieszkańców na współzarządzanie miastami oraz priorytet dla jawności i przejrzystości. Do tego nacisk na tworzenie związków metropolitalnych oraz zakaz wydawania tzw. mediów władzy. To tylko kilka z propozycji w rozdziale dotyczącym samorządności.

VI: HAŁAS W MIEŚCIE, CZYLI WALCZYMY ZE SMOGIEM AKUSTYCZNYM.

Smog akustyczny, czyli temat nowy i niezaopiekowany, a przecież uniwersalny, bo dotyczący nas wszystkich. W tej kategorii stawiamy na zwiększanie świadomości decydentek i decydentów oraz obywaterek i obywateli dotyczących wpływu hałasu na życie człowieka i zwierząt, oraz na systemowe ograniczanie hałasu transportowego. Chcemy wywrzeć oddolny napór na władze, instytucje i służby, aby pilnowały przestrzegania przepisów i traktowały problem hałasu poważnie.

**I
ZIELEŃ, WODA
I CZYSTE POWIETRZE**

CZYLI #ZIELONO-BŁĘKITNA INFRASTRUKTURA KRYTYCZNA

Przyroda w miastach traktowana jest przedmiotowo i niemal wyłącznie użytkowo. Zbyt często traktowana jest jak zbędny dodatek, co doprowadza do jej regularnej degradacji. Oddajemy naturze za mało przestrzeni, przez co nie jest w stanie ochronić nas przed skutkami zmian klimatu. Sama potrzebuje ochrony, którą decydenci przez lata spychali na drugi plan. Ich decyzje nie szanowały środowiska naturalnego, w tym miejskiej zieleni i obecnie boleśnie odczuwamy skutki takich działań. Nasze miasta należą do najbardziej zanieczyszczonych w Europie, znaczny ich obszar objęty jest miejską wyspą ciepła, nękają nas lokalne podtopienia i niedobory wody. Mamy świadomość, że w każdej chwili na polskich rzekach możemy spodziewać się katastrofy ekologicznej jak ta na Odrze. Zagrożona i regularnie zanieczyszczana jest także Wisła i setki mniejszych polskich rzek. Chcemy gruntownej zmiany w podejściu do przyrody i zasobów naturalnych, które są naszymi wielkimi sprzymierzeńcami w tworzeniu miast dobrych do życia.

Chcemy, aby przyrodę traktować podmiotowo, jako **zasób strategiczny dla miast**, szczególnie w obliczu postępujących zmian klimatu. To właśnie zielono-błękitna infrastruktura miasta **chroni nas przed ekstremalnymi zjawiskami**. Drzewa i zieleń niska dają ochłodę podczas rekordowych upałów i filtrują powietrze. Z kolei miejsca wolne od betonu, w których woda może gromadzić się i powoli wsiąkać w glebę, **chronią przed lokalnymi podtopieniami**. To tylko początek długiej listy korzyści. Jednocześnie wody powierzchniowe na terenie Polski są w bardzo złym stanie, zarówno pod względem oceny opierającej się na potencjale ekologicznym, jak i stanie chemicznym. **Stan 91,5% polskich rzek** określany jest jako zły. Jednocześnie przepisy w zakresie ochrony rzek są niewystarczające i zawierają liczne wady.

Uważamy, że przyroda w mieście powinna być traktowana jako **infrastruktura krytyczna**. Tak samo ważna, jak wodociągi, ulice, czy torowiska. **Bez niej miasto nie działa.**

POSTULATY I ROZWIĄZANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Nie ma życia bez wody, czyli błękitna rewolucja zaczyna się w miastach.

- **Zaprzestanie zrzutu wód przemysłowych** i pokopalnianych do rzek.
- **Uszczelnienie systemu kontroli** nielegalnych zrzutów ścieków do rzek.
- **Rezygnacja z przestarzałych projektów** w infrastrukturę wodną, np. budowy dróg wodnych E40, czy Drogi Wodnej Górnej Wisły.
- **Rządowy fundusz dla samorządów** na renaturyzację cieków wodnych w miastach.
- **Reforma inspekcji ochrony środowiska**, tak aby znacząco poprawić częstotliwość, zakres i skuteczność kontroli pod kątem nielegalnych zrzutów ścieków komunalnych i przemysłowych do cieków wodnych.
- **Stworzenie kompleksowego systemu monitoringu** jakości wód przez zwiększenie liczby punktów pomiarowych w systemie monitoringu GIOŚ oraz tworzenie dodatkowych sieci monitoringu lokalnego w miastach na prawach powiatu.
- **Całkowity zakaz wycinania lasów łęgowych** nad rzekami i potokami w Polsce.
- **Opracowanie planu likwidacji przegród** na rzekach i potokach w skali kraju w celu udroźnienia rzek dla migracji ryb.
- **Podniesienie opłat** za korzystanie ze środowiska, szczególnie za wprowadzanie zanieczyszczeń do rzek i podniesienie kar finansowych za zanieczyszczanie rzek.
- **Zwiększenie kompetencji samorządów** w zakresie ochrony rzek na ich terytoriach.

2. Wzmocnienie ochrony zieleni i zachowanie drzewostanu miejskiego.

- **Zakaz parkowania na zieleni** w terenie zabudowanym poprzez aktualizację Prawa o ruchu drogowym oraz aktualizacja taryfikatora.
- **Wprowadzenie centralnych standardów** ochrony zieleni przy inwestycjach.
- **Obowiązek nadzoru dendrologicznego** nad inwestycjami na wzór kierownika budowy.
- **Wprowadzenie rozwiązań prawnych** pozwalających na efektywną ochronę drzew.
- **Dokładniejsza definicja** uszkodzenia i zniszczenia drzewa na poziomie ustawy.
- **Ochrona miejskiej zieleni** przez domyślne lokowanie infrastruktury podziemnej pod jezdniami, w kanałach teletechnicznych.

foto: Stan Barański

3. Szybsza i skuteczniejsza adaptacja miast do zmian klimatu.

- **Priorytet dofinansowania inwestycji** z poziomu centralnego i unijnego dla zadań wspierających walkę z katastrofą klimatyczną.
- **Wprowadzenie Funduszu** walki z betonozą.
- **Uproszczona procedura** punktowej zmiany planów miejscowych ze względu na ponadprzeciętne walory przyrodnicze warte ochrony.

4. Poprawa jakości powietrza.

- **Zapewnienie większych środków**, np. z systemu handlu uprawnieniami emisji CO2 na wymianę przestarzałych systemów grzewczych.
- **Znaczące zwiększenie budżetu** Funduszu Termomodernizacji i Remontów wraz z dodatkowym wsparciem dla wspólnot mieszkaniowych.
- **Zmniejszenie biurokracji** w Programie Czyste Powietrze.
- **Stworzenie skutecznego systemu** kontroli spalania odpadów.
- **Gruntowna reforma** Inspekcji Ochrony Środowiska w zakresie kontroli nad emisjami z zakładów przemysłowych oraz kontroli gmin w zakresie ochrony powietrza.
- **Zaostrzenie wymogów** dotyczących emisji zanieczyszczeń podczas obowiązkowych przeglądów samochodów i wyposażenie stacji diagnostycznych w odpowiedni sprzęt do kontroli emisji NOx.
- **Zwiększenie akcyzy** na samochody używane o wysokiej emisji zanieczyszczeń, sprowadzane do Polski.
- **Wpisanie do Ustawy** prawo ochrony środowiska obowiązku tworzenia Stref Czystego Transportu w miastach, gdzie przekraczane są normy tlenków azotu.

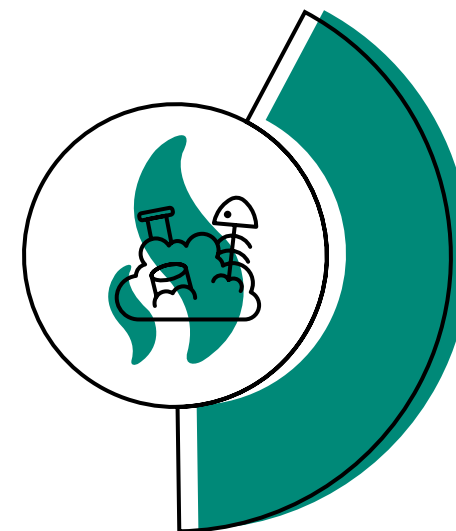
170 mln. PLN

– tyle **warta jest roczna „praca”** wykonywana **przez drzewa** w **Warszawie**.

600 tys.

– tyle umów podpisano przez 5 lat w programie Czyste Powietrze. **To jedynie 20% wykonania planu zakładanego na 10 lat.**

42%

– tylu mieszkańców **Małopolski** wskazuje, że w ich **okolicy** **nielegalnie spalane są śmieci.**

foto: Stan Barański

Niezależnie od tego, jak mocno nowocześni się czujemy, w gruncie rzeczy jesteśmy częścią przyrody i biologicznych procesów życiowych. Ewolucja działa wolniej niż rozwój naszych wynalazków. Potrzebujemy natury dla zachowania zdrowego ciała i ducha. Konsekwencje antropocenu, jakimi są zmiany klimatu jasno pokazują, że czas zmienić kierunek myślenia. Traktowanie ludzkiego świata nadrzędnie względem świata przyrodą prowadzi nas powoli w stronę samozagłady. Dość powiedzieć, że w Wiśle poziom zasolenia wody osiąga często poziomy wyższe w Bałtyku i grozi nam powtórka z odrzańskiej katastrofy. Stolica może stracić źródło wody pitnej. „Można panikować!”, jak to podsumowuje Szymon Malinowski, dyrektor

Instytutu Geofizyki Wydziału Fizyki Uniwersytetu Warszawskiego w filmie o tym samym tytule. Skupianie ludzi w miastach jest najlepszym, co możemy zrobić dla środowiska naturalnego, jednak nasze polskie betonowe dżungle należą do najbardziej zanieczyszczonych w Europie. Mitygacja i adaptacja do zmian klimatu, współpraca z przyrodą to nie tylko górnołotne, naukowe hasła a mechanizmy tworzenia nowoczesnego miejskiego środowiska, w którym nam jako ludziom będzie żyć się przyjemniej w lepszym zdrowiu.

– Marta Szczepańska, radna dzielnicy Żoliborz z ramienia Miasto Jest Nasze, architektka wnętrz, przedsiębiorczyni.

II

MIESZKALNICTWO

CZYLI #DACH NAD GŁOWĄ
KONSTYTUCYJNYM PRAWEM CZŁOWIEKA

Prawo do mieszkania **gwarantuje w Polsce art. 75 Konstytucji**. Tymczasem w naszym kraju **brakuje nawet 2 milionów mieszkań**. Co trzecia osoba mieszka w przeludnionym lokum, a **co ósma doświadcza trudnych warunków mieszkaniowych** takich jak ciekące ściany, **brak łazienki** czy oświetlenia. Wysokie koszty zarówno zakupu, jak i wynajmu mieszkania powodują, że podstawowa potrzeba człowieka, jaką jest dach nad głową i prywatność, nie są odpowiednio zaspokajane.

Koszty mieszkania pochłaniają coraz większą część domowych budżetów, a kolejne programy zwiększające popyt zupełnie ignorują kwestię podaży nowych mieszkań. W efekcie **ceny szybują do astronomicznych kwot**, a dostępność spada. W II kwartale 2023, a więc jeszcze przed

uruchomieniem preferencyjnych kredytów 2%, ceny mieszkań rosły w rekordowym tempie. Średnia cena m² standardowej wielkości mieszkania (35-60 m²) w Warszawie wyniosła wtedy ponad 11,5 tys./m². To 3 proc. więcej niż w poprzednim kwartale i niemal 6 proc. więcej niż rok wcześniej. W Krakowie jest to 10,5 tys./m², co oznacza wzrost na poziomie 6 proc. rok do roku. Zmiana jest jeszcze większa w Łodzi – prawie 10 proc. więcej.

Zatrzymanie wzrostu cen oraz zwiększanie liczby dostępnych cenowo mieszkań na wynajem wymaga zmiany paradygmatu w polityce mieszkaniowej. Płynące z Konstytucji hasło „mieszkanie prawem nie towarem” musi być realizowane w praktyce, a nie tylko w wyborczych programach.

POSTULATY I ROZWIĄZANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Zwiększenie mieszkaniowego zasobu miejskiego i ochrona zasobu istniejącego.

- **Bezmarżowa sprzedaż** części mieszkań przez deweloperów gminom.
- **Systemowe ograniczenie** wyprzedaży gruntów i mieszkań komunalnych.

2. Ułatwienie publicznych inwestycji mieszkaniowych.

- **Mieszkalnictwo jako inwestycja celu publicznego**, taka sama jak drogi czy parki.
- **Specjalny fundusz dla samorządów** na nabywanie gruntów, mieszkań oraz na remonty istniejącego zasobu mieszkaniowego.
- **Pierwszeństwo i aktywne wspieranie gmin** w wykorzystaniu gruntów Skarbu Państwa i państwowych spółek, na cele mieszkaniowe.
- **Mniejsze wymagania dla wynajmujących**, na przykład poprzez zniesienie wkładu własnego w modelu TBS lub pomniejszanie czynszu o wartość wkładu.

3. Zatrzymanie propopytowych programów mieszkaniowych.

- **Szczególnie jeśli prowadzone są bez równoległych programów propodażowych.**

4. Ograniczenie wykupu mieszkań przez dużych inwestorów, w tym przez fundusze inwestycyjne.

- **Podatek katastralny od większej ilości mieszkań**, jako hamulec spekulacyjny.
- **Kontrola hurtowego zakupu mieszkań** przez inwestorów i fundusze.

Photo by MAX VAN DEN OETELAAR on Unsplash

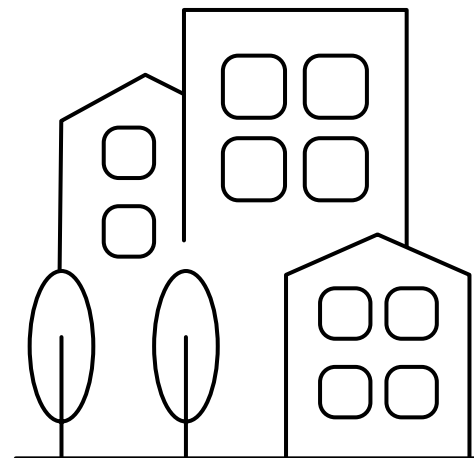
#DACH NAD GŁOWĄ KONSTITUCYJNYM PRAWEM CZŁOWIEKA

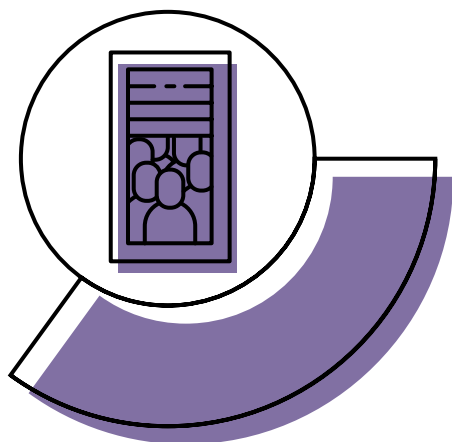
5. Zaopiekowanie potrzeb mieszkaniowych grup o szczególnej specyfice.

- **Studenci, seniorzy, rodziny z dziećmi.**

6. Ograniczenie dzikiej turystyki i gentryfikacji.

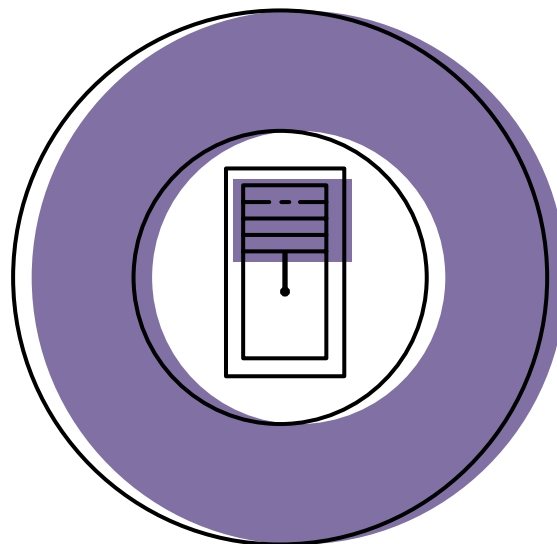
- **Ścisła regulacja rynku najmu** krótkoterminowego i ograniczenie liczby mieszkań oferowanych w tym modelu na rzecz najmu tradycyjnego, długoterminowego.

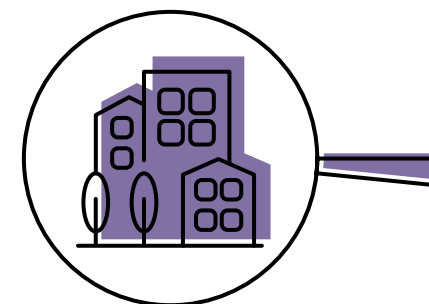
13,6 mln.

- tyle osób żyje w przeludnionych gospodarstwach domowych.
To **ponad 35% populacji Polski**.
Średnia unijna wynosi 17%.

1,7 mln.

- tyle mieszkań **stoi pustych**.

1,6 %

- taki udział w rynku mieszkaniowym miało **budownictwo społeczne w 2022 r.**

Photo by GRANT LEMONS on Unsplash

Konieczne jest wprowadzenie rozwiązań, które zwiększą dostępność mieszkań dla każdej grupy społecznej. Obecna polityka mieszkaniowa i proponowane rozwiązania jedynie wzmacniają wolnorynkowy system mieszkaniowy, który ze swojej natury jest wykluczający. Mieszkanie jest podstawową wartością, która determinuje życiowe decyzje i możliwości. Dom czy mieszkanie to nie jedynie przystłowiowy dach nad głową. To stabilność, ochrona, możliwość planowania przyszłości. Dlatego nie możemy dostępu do tych podstawowych wartości, tak ważnych dla każdego człowieka, opierać jedynie na kredytach. Zawsze pozostaną grupy społeczne i jednostki, które będą wykluczone z dostępu do kredytu: osoby o niskich dochodach, rodziny wielodzietne, seniorzy. Tam, gdzie deweloperzy nie będą lokowali

szansy zysku, nie będą budowane nowe mieszkania. Jednocześnie popyt w największych ośrodkach mieszkaniowych nadal będzie generował budowanie osiedli na obrzeżach miast, co prowadzi do kolejnych suburbanizacyjnych problemów. Konieczna jest także dekomercjalizacja najmu, aby ta forma dostępu do mieszkań była w zasięgu większej liczby obywateli. Inaczej nadal będziemy obserwowali patologiczne praktyki najemców, którzy dzielą mieszkania na kilkumetrowe klitki, oferując je studentom czy niedopuszczanie do oferty pewnych grup społecznych, jak np. samotnie wychowujące dzieci kobiety.

– Agnieszka Krzyżak-Pitura,
prezeska Fundacji Rodzic
w mieście, wiceprezeska Kongresu
Ruchów Miejskich.

III
PRZESTRZEŃ MIEJSKA

CZYLI #MIASTO ŁATWE W OBSŁUDZE

Dziś polskie **miasta są wykluczające**, panuje w nich chaos i nieład przestrzenny. Nowo powstające osiedla i inwestycje, **zamiast równać w górę do najlepszych europejskich standardów – równają w dół**, do zastanej sytuacji. Odwrócenie tych trendów to jedno z **największych wyzwań**, które da się rozwiązać wyłącznie przez synergę władz samorządowych i centralnych.

Chcemy zachęcić do tworzenia **miast przemyślanych**: sprawiedliwie zarządzanych, dostępnych i zaplanowanych z poszanowaniem ładu przestrzennego. **Miasta łatwe w obsłudze** i miłe dla oka to korzyść dla wszystkich użytkowników. Aby tak się stało, w centralnej legislacji musi zostać rozwiązanych kilka kwestii. Najważniejsze z nich to systemowe usuwanie barier przestrzennych, zwiększanie dostępu do infrastruktury społecznej, bardziej sprawiedliwy podział publicznej przestrzeni i przeciwdziałanie suburbanizacji, czyli rozlewaniu się miast, za które płacimy wszyscy.

POSTULATY I ROZWIĄZANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Miasta bez barier przestrzennych.

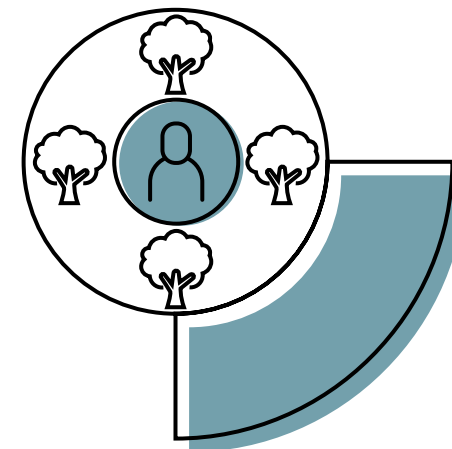
- **Likwidacja grodzień** i zapewnienie dostępności pieszej na poziomie dokumentów planistycznych.
- **Poprawa dostępności** starszych budynków.
- **Przemysłana bliskość transportu miejskiego** i usług publicznych na nowych terenach mieszkaniowych i uzupełnianie siatki połączeń na już istniejących osiedlach.

2. Przestrzeń sprawiedliwie zarządzana.

- **Ulice nie tylko dla transportu** – zmiana podejścia do przestrzeni ulic.
- **Bliskość do terenów zielonych**, w myśl zasady 3-30-300 – 3 drzewa widoczne z okna, 30% zadrzewienia dzielnicy i 300 metrów odległości do terenu zielonego.
- **Pieszo przez miasto**, czyli wprowadzenie wymogów i standardów infrastruktury pieszej, które zapewniają odpowiednie doświetlenie, widoczność, geometrię, nawierzchnię i szerokość ciągów pieszych zarówno na przejściach przez jezdnie, ale także zwiększających komfort, jak i poczucie bezpieczeństwa podczas poruszania się po zmroku.
- **Podatek deweloperski** – sprawiedliwe finansowanie uzbrojenia terenów w infrastrukturę społeczną i techniczną.

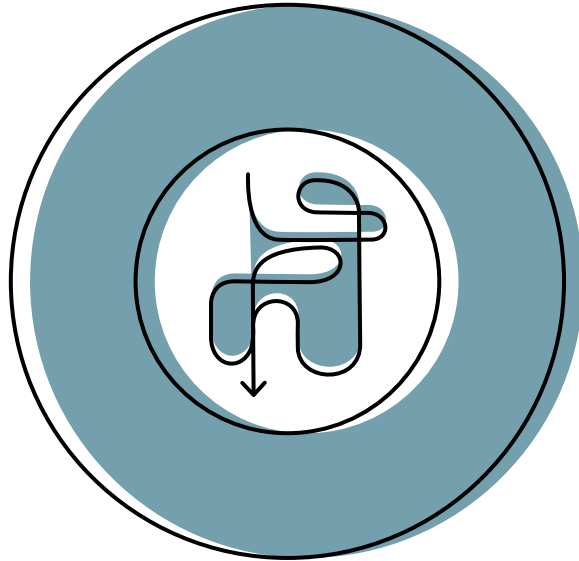
3. Lepiej zapobiegać, niż leczyć, czyli miasta przemyślane i miłe dla oka.

- **Ustawa krajobrazowa dla całego kraju** – ogólne ramy, które mogą zostać uszczegółowione w poszczególnych miastach.
- **Przeciwdziałanie suburbanizacji** – ochrona terenów podmiejskich oraz mądre dogęszczanie miast zamiast patodeveloperki.
- **Tworzenie centrów dzielnicowych** – dostęp do usług społecznych, przestrzeni publicznej, sklepów w dzielnicach, oddech dla centrum miasta i wzmocnienie więzi z lokalną przestrzenią.
- **Obowiązkowe standardy urbanistyczne** dla gmin.
- **Wypełnienie luk legislacyjnych** i wyposażenie samorządów w narzędzia związane ze zwalczaniem uciążliwości odorowych w miastach.

25%

– tylu mieszkańców **Krakowa** mieszka poza strefą **dostępności do terenów zielonych**, czyli mają do nich **dalej niż 300 metrów**.

84,3 mld PLN

– takie są roczne **koszty ekonomiczne** generowane przez **chaos przestrzenny w Polsce.**

//

Od czasów transformacji ustrojowej i reformy systemu planowania przestrzennego z 2003 roku zdecydowano się na mniejszą kontrolę jakości powstających budynków i przestrzeni publicznej. Niestety okazało się, że powstają przez to kolejne osiedla, w których uzyskiwana jest maksymalna powierzchnia mieszkań i parkingów kosztem zieleni i funkcjonalności przestrzeni. Ponadto powszechne stało się grodzenie terenów osiedli, co nie poprawia bezpieczeństwa, a znacząco utrudnia poruszanie się inaczej niż samochodem, wydłuża trasy dojścia do przystanków komunikacji miejskiej czy sklepów. Przez niemalże nieobecność politykę

planistyczną osiedla powstają też bardzo daleko od usług publicznych – szkół, sklepów, urzędów i transportu zbiorowego. Obowiązek zapewnienia tych usług spoczął na samorządach, które absolutnie nie dają sobie z tym rady. Równocześnie miasta wykorzystują środki unijne do modernizowania ulic i placów, jednak brakuje przy tym poszanowania zieleni i pamięci o funkcji innej niż transportowa – przez to nieprzyjemne staje się korzystanie z tych miejsc, w tym w szczególności dla osób z ograniczeniami ruchowymi bądź z niepełnosprawnościami.

//

– Mikołaj Sazonov, urbanista.

IV **MOBILNOŚĆ**

CZYLI #NIE TYLKO SAMOCHÓD

Polskie miasta są niewydolne transportowo i niemal **wszystkim przemieszczającym się jest w nich źle** – kierowcy stoją w korkach, komunikacja miejska nie odpowiada na potrzeby pasażerek i pasażerów, a pieszym i rowerzystom brakuje bezpiecznej przestrzeni. Dzieje się tak między innymi dlatego, że zarządzamy drogami, a nie mobilnością. Do tego priorytetem komunikacyjnym przez całe lata był transport samochodowy. Goniliśmy w tej kwestii Europę – i to się udało. Zapomnieliśmy jednak, że wciąż **większość z nas porusza się po miastach w sposób inny niż czterema kółkami.**

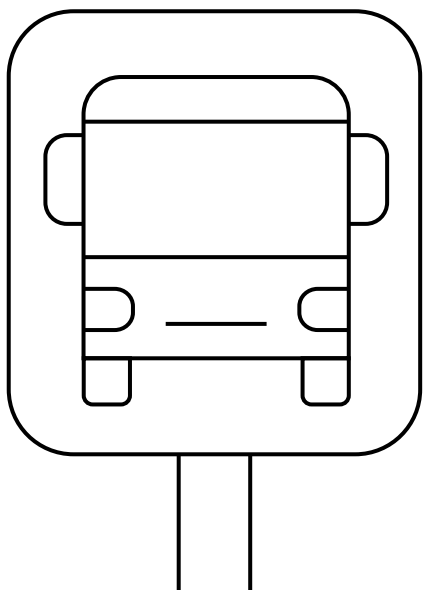
Chcemy, aby jak najwięcej osób mogło się po naszych miastach poruszać **sprawnie, bezpiecznie i przyjemnie.** Zachęcamy parlamentarzystów i parlamentarzystki do zmiany sposobu myślenia o mobilności w polskich miastach.

Oczekujemy dobrze zorganizowanego transportu na poziomie miejskich aglomeracji i realnych zachęt do wybierania zrównoważonych form przemieszczania się. Wzorem miast zachodnich czas wprowadzić dokładniejsze regulacje dla hulajnóg i rowerów na minuty oraz doprecyzować legislacyjnie kwestie związane z parkowaniem pojazdów. Miejscy taksówkarze i pasażerowie a w szczególności pasażerki potrzebują uregulowania kwestii w obszarze przewozu osób.

POSTULATY I ROZWIĄZANIA SZCZEGÓŁOWE

1. *Sprawny, niezawodny i dostępny cenowo transport publiczny na poziomie aglomeracji i na każdym poziomie lokalnym.*

■ **Ogólnopolski bilet miesięczny** na lokalną i regionalną komunikację publiczną w całym kraju.

2. *Każdy chce żyć, czyli drogi bezpieczne dla wszystkich. Ograniczanie liczby wypadków, rannych i ofiar śmiertelnych.*

■ **Zwiększenie liczby** odcinkowych pomiarów prędkości i **wyrównanie liczby** fotoradarów do średniej europejskiej.

■ **Uznanie nielegalnych wyścigów za działalność przestępczą.**

■ **Przywrócenie możliwości** stawiania fotoradarów do kompetencji gmin.

■ **Przekierowanie wpływów** z kar na zadania związane z Bezpieczeństwem Ruchu Drogowego.

■ **Mandat dla właściciela**, a nie sprawcy, czyli ukrócenie procederu braku wskazywania kierującego pojazdem i unikania właściwej kary.

■ **Naprawa Wojewódzkich Programów BRD** – wyposażenie w finansowanie i kompetencje.

■ **Dofinansowanie policji** i uzupełnienie braków kadrowych.

3. *Uwolnienie miejskiej przestrzeni z nadmiaru zaparkowanych pojazdów i zwiększanie komfortu oraz bezpieczeństwa pieszych.*

■ **Waloryzacja taryfikatora** mandatów związanych z parkowaniem.

■ **Koniec z dzikim parkowaniem** w strefach płatnego parkowania (SPP). Wystawianie opłaty dodatkowej za nielegalne parkowanie w SPP przez kontrolerów strefy.

■ **Preferencje parkingowe** dla mieszkańców i ograniczenie znakozy – zezwolenie na oznakowanie miejsc parkingowych przez malowanie poziome, aby pozbyć się znaków „P” na każdym rogu skrzyżowania. Wprowadzenie kolorowego znakowania poziomego w postaci linii przy krawężnikach, wzorem innych miast np. włoskich, hiszpańskich.

■ **Zniesienie minimów** parkingowych w planach miejscowych.

■ **Możliwość usuwania** pojazdów utrudniających poruszanie się pieszym i rowerzystom przez doprecyzowanie „zagrożenia bezpieczeństwa”.

4. *Uszczelnienie regulacji dla Urzędzeń Transportu Osobistego, w tym rowerów i hulajnóg na minuty.*

■ **Doprecyzowanie ustawy** Prawo o ruchu drogowym w zakresie kompetencji samorządu w zarządzaniu UTO. Literalne ujęcie w ustawie możliwości regulacji liczby urządzeń, doprecyzowanie zasad parkowania i przyznawania koncesji dla operatorów.

5. Zachęty do wyboru roweru i jego promocja jako efektywnego środka przemieszczania się po mieście.

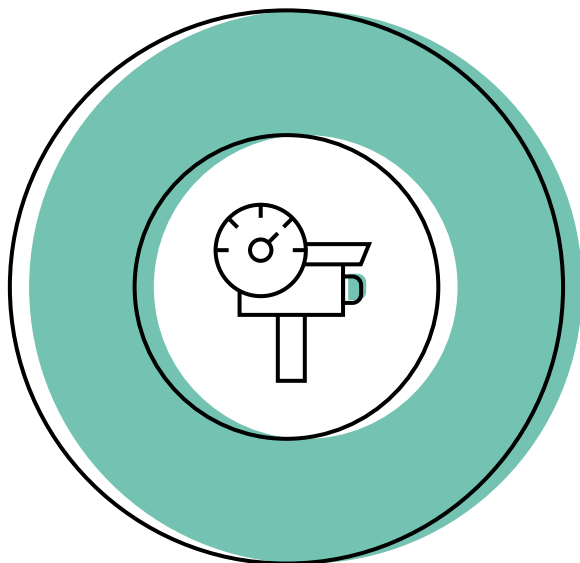
- **Rowerowy program "Mój Elektryk"** na wzór programu samochodowego.
- **Ustawowy obowiązek** prowadzenia ewidencji infrastruktury rowerowej w miastach.
- **Obligatoryjne wykonywanie** Kompleksowych Badań Ruchu w miastach.
- **Ustawowy obowiązek** dla państwowych zarządców infrastruktury do udostępniania nowo budowanych i rozbudowywanych inwestycji dla ruchu rowerowego.

6. Powrót do bezpiecznych taksówek.

- **Likwidacja możliwości** użyczenia wypisów licencji taxi, które dziś są przypisane do samochodu.
- **Przywrócenie osobistych licencji indywidualnych**, z wymogiem niekaralności – dla kierowców spoza obszaru UE również z kraju pochodzenia.
- **Publiczny rejestr** kierowców taksówek.
- **Wymóg certyfikowania aplikacji** i powiązania jej z jednym konkretnym podmiotem pośredniczącym.
- **Cywilna odpowiedzialność pośredników** na zasadzie ryzyka za wszelkie szkody pasażerów wraz z funduszem gwarancyjnym.

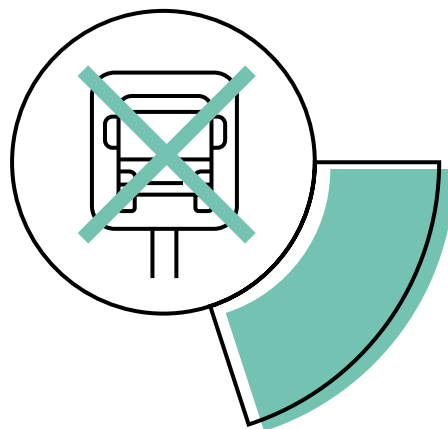
Photo by JMATEUSZ BUTKIEWICZ on Unsplash

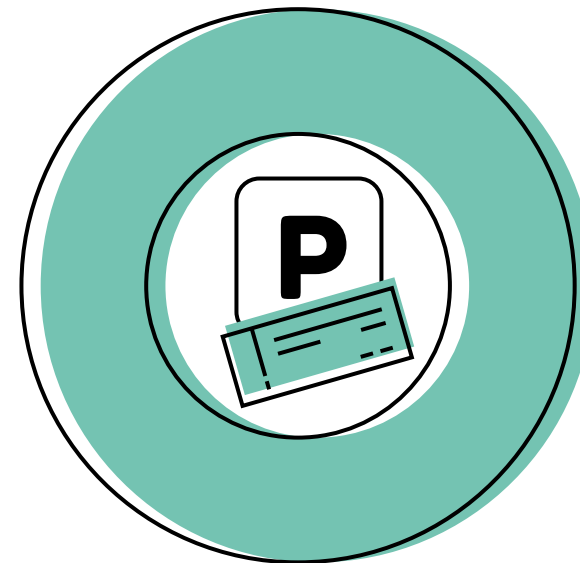
587

– tyle **fotoradarów** jest w Polsce.
Dla porównania **we Włoszech to 7456 szt.**,
a **Wielkiej Brytanii 5305 szt.**,
a **w Niemczech 4916 szt.**

ok. 20 %

– do tylu miejscowości
w Polsce **nie dojeżdża żaden**
transport publiczny.

2003

– od tego roku **nie został zaktualizowany**
taryfikator mandatów za wykroczenia
związane z parkowaniem.
W tym czasie **pensja minimalna wzrosła**
prawie pięć razy.

Photo by VLADISLAV BOGUTSKI on Unsplash

Słupkoza w miastach nie bierze się znikąd. Przepisy tworzą zachęty ekonomiczne do nielegalnego parkowania. Trudno się dziwić kierowcom, że parkują tam gdzie taniej.

Musimy skończyć z absurdem, zgodnie z którym opłatę za postój w strefie płatnego parkowania pobiera się wyłącznie od kierowców, którzy zaparkowali poprawnie. To zachęta do łamania przepisów.

Absurdów jest więcej. Jedna podróż bez biletu w Katowicach to 550 złotych kary, a tydzień nielegalnego parkowania – 100 złotych. Wyrzucenie papierka na chodnik to 500 złotych – i słusznie! Jednak porzucenie na tym samym chodniku dwóch ton stali to już tylko 100 złotych.

Wielu sądzi, że straż miejska mogłaby „wziąć się do roboty” bo „pieniądze leżą na ulicy”? Mam złą wiadomość – taryfikator mandatów za wykroczenia związane z parkowaniem nie został zaktualizowany od 2003 roku. Pensja minimalna wzrosła w tym czasie prawie pięć razy.

Dziś mandaty są tak niskie, że ich wystawienie i windykacja przynoszą straty.

Uwolnienie miejskiej przestrzeni z nadmiaru pojazdów parkujących wbrew przepisom to palące wyzwanie w większości polskich miast.

– Szymon Nieradka, autor wniosku do Rzecznika Praw Obywatelskich w sprawie przepisów dot. parkowania.

V
SPRAWNY SAMORZĄD
CZYLI #MIASTA W RĘKACH LUDZI

Wielopoziomowy **kryzys samorządności** wymaga mądrej reakcji na poziomie centralnym, która **długofalowo wzmocni rolę i samodzielność polskich samorządów**.

Przede wszystkim przywrócona musi zostać **suwerenność finansowa** gmin, które straciły setki milionów złotych na zmianach podatkowych w ostatnich latach. Równie ważna jest odbudowa zaufania i wiary w sprawczość samorządu, rozumianego jako maszyna zarządzająca miastem.

Zdecydowanych działań wymaga pogłębiający się **brak wpływu mieszkanek i mieszkańców na współzarządzanie swoimi małymi ojczyznami**, który skutkuje z kolei **kryzysem lokalnej demokracji**. Widać to na przykład w niskich poziomach zaangażowania w Budżety Obywatelskie, różnego rodzaju procesy konsultacyjne, czy po frekwencji w ramach wyborów na najniższym szczeblu – do rad dzielnic i osiedli. Dużym problemem,

który wpływa na ten kryzys, jest także niewystarczający poziom jawności i kontroli administracji publicznej na poziomie lokalnym.

Przykłady wydawania mediów samorządowych, które udają media tradycyjne oraz stanowią dla nich niezdrową konkurencję, powinny zostać ukrócone. Media władzy i zlecenia reklamowe uzależnione od jej kaprysów osłabiają kluczową rolę kontrolną mediów lokalnych. Na 100% jawności zasługują wszystkie miejskie rejestry umów i wydatków. Powinno to dotyczyć także samorządowych spółek, które nierzadko służą do obchodzenia limitów zadłużeń oraz obsadzania stanowisk z klucza innego niż kompetencje. Wreszcie nie wszystkie problemy da się rozwiązać samodzielnie, dlatego **procedura powoływania związków metropolitalnych** musi zostać uproszczona. Dzięki temu wzmocnimy nie tylko wspomnianą suwerenność finansową, ale także dostępność na przykład do transportu publicznego, a co za tym idzie dostęp do wielu usług publicznych.

POSTULATY I ROZWIĄZANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Efektywna i lokalna demokracja bezpośrednia.

- **Ujednolicenie zasad wnoszenia obywatelskich inicjatyw uchwałodawczych** oraz umożliwienie ich składania online we wszystkich gminach.
- **Przetestowanie nowego narzędzia, jakim są „quasi referenda”,** czyli uproszczone głosowania obywatelskie.
- **Rzetelne konsultacje obywatelskie** – obowiązek faktycznego odniesienia się do wyników konsultacji przy podejmowaniu decyzji końcowej.
- **Zmiany w ustawach wykluczających udział organizacji społecznych** w postępowaniach administracyjnych dotyczących m.in. pozwoleń budowlanych, pozwoleń wodnoprawnych oraz zwolnienie organizacji społecznych z opłat sądowych.
- **Efektywna edukacja obywatelska,** gwarantująca powszechną znajomość struktury samorządu.
- **Odpartyjnienie** i zniesienie uznaniowości dla różnych form wsparcia działalności społecznej – od kultury, przez działalność edukacyjną, po procesy partycypacyjne.

2. Sprawdzone informacje zamiast drogiej propagandy.

- **Zakaz prowadzenia mediów samorządowych.**
- **Wypracowanie zdrowego i transparentnego mechanizmu przeciwdziałania korupcji medialnej,** czyli stworzenie przejrzystych zasad subsydiowania mediów lokalnych.

3. Przywrócona suwerenność finansowa w polskich miastach.

- **100 proc. finansowania na zadania powierzone gminom.**
- **Przywrócenie wpływów z podatków utraconych podczas reform** związanych m.in. z Polskim Ładem, w formie innej niż uznaniowa (projektowa).
- **Możliwość wprowadzania opłaty turystycznej** przez gminy, która bezpośrednio zasili miejskie budżety.

4. Metropolie korzyścią dla całych regionów.

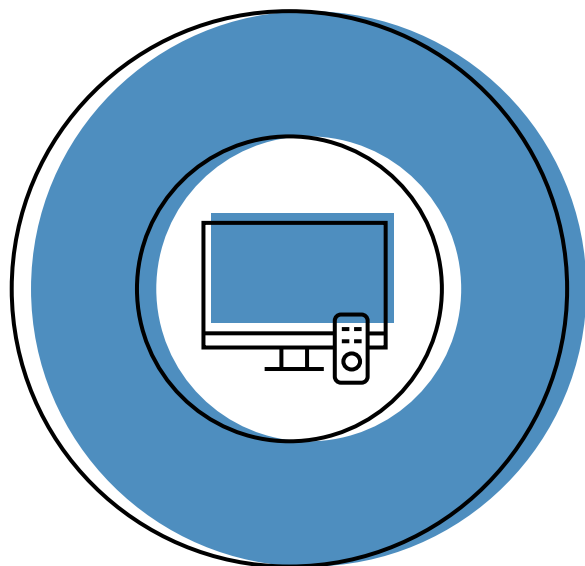
- **Uproszczenie wprowadzania ustaw metropolitalnych.**

5. Administracja publiczna pod kontrolą.

- **Zakaz zatrudniania radnych w urzędzie**, miejskich jednostkach organizacyjnych oraz miejskich spółkach i radach nadzorczych.
- **Wprowadzenie dwukadencyjności radnych.**
- **Ułatwienie startu w wyborach samorządowych** osób niezrzeszonych w partiach politycznych.
- **Zastąpienie miejskich spółek nastawionych ustawowo na zysk** – komunalnymi przedsiębiorstwami użyteczności publicznej.
- **Jawny rejestr umów nie tylko na wniosek** – obejmujący także spółki miejskie.

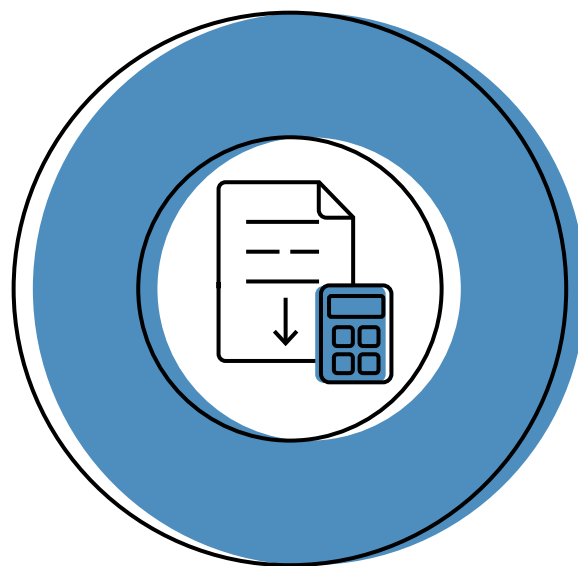
Photo by JOAO MARCELO MARTINS on Unsplash

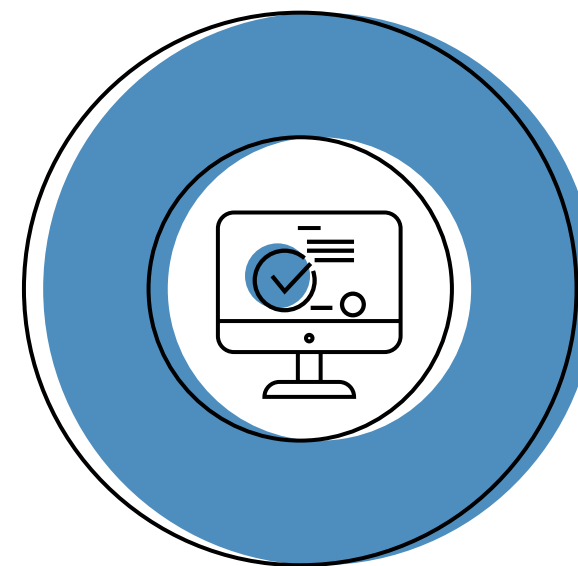
ok. 20 mln. PLN

– tyle wydał **prezydent Krakowa Jacek Majchrowski** na drugą urzędową **telewizję do stycznia 2023 r.** Program realizowany był w tym czasie **codziennie**, od poniedziałku do piątku.*

30 mld. PLN

– tyle **mniej** trafi do **gminnych budżetów w 2023 r.** według szacunków Związku Miast Polskich **w związku ze zmianami w PIT.****

1

– tylko **w jednym mieście** podpisy pod obywatelską inicjatywą uchwałodawczą **można zbierać online.**

* Źródło: dane Stowarzyszenia Ulepszamy Kraków! <https://www.licznikwydatkow.pl>.

** Źródło: dane Stowarzyszenia Związek Miast Polskich

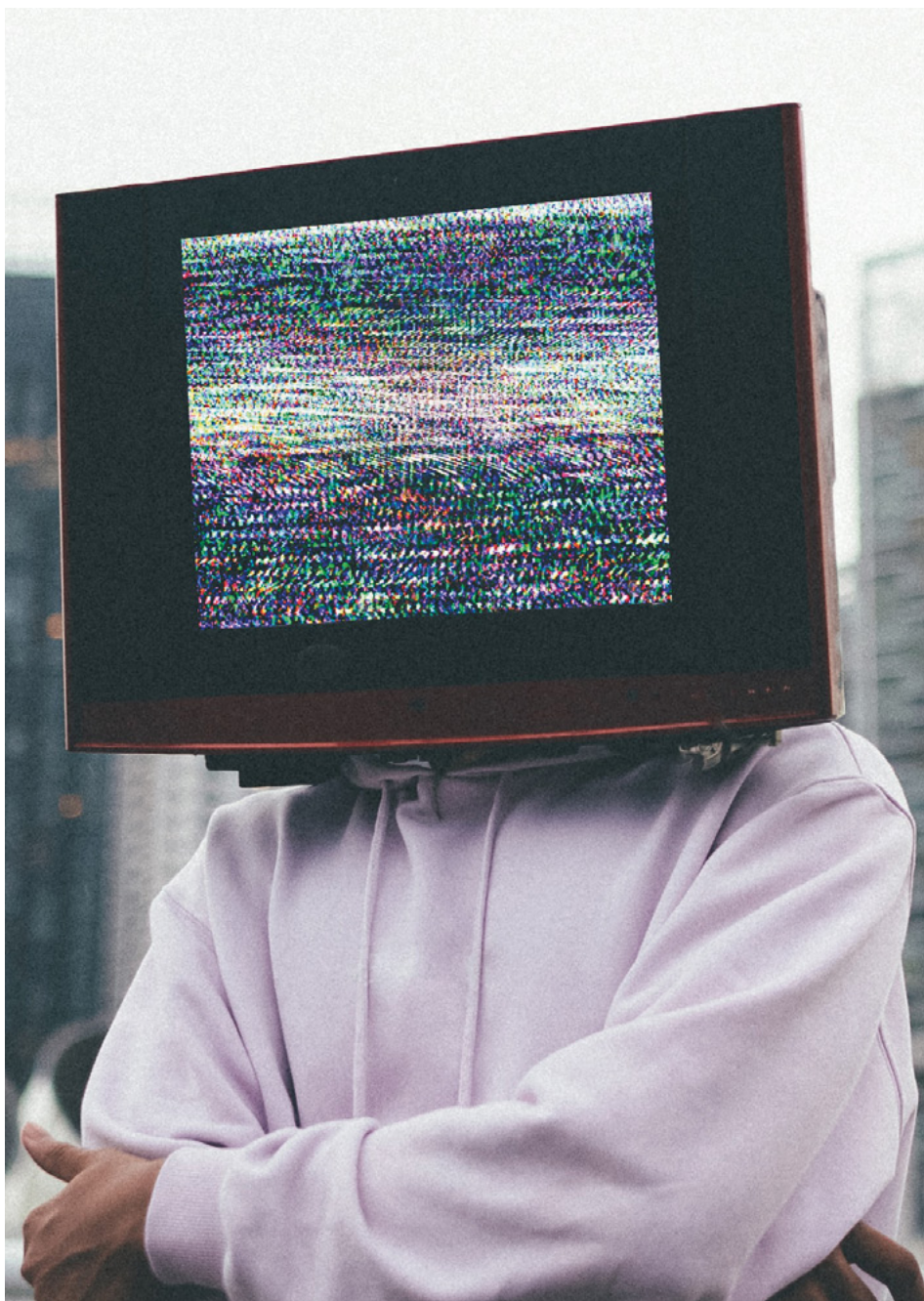

Photo by JOSHUA RAWSON HARRIS on Unsplash

Już w 2018 r. ówczesny rzecznik praw obywatelskich Adam Bodnar domagał się wyraźnego zakazu wydawania mediów przez samorządy. W systemie demokratycznym prasa stanowi czwartą władzę, która patrzy innym władzom na ręce i te właśnie władze muszą być od mediów odseparowane. Wydawanie mediów samorządowych nie tylko nie wypełnia roli czwartej władzy, ale także prowadzi do naruszenia

podstaw demokratycznego państwa prawa. W Łodzi wydawana przez prezydentkę gazeta kosztowała mieszkańców w 2022 r, prawie 4 mln złotych. Te pieniądze przydałyby się na niedofinansowane bieżące utrzymanie miasta w zakresie sprzątnia czy zieleni.

– Justyna Wołkowska, radczyni prawna działająca w stowarzyszeniu Łódź Cała Naprzód!

VI
HAŁAS W MIEŚCIE
CZYLI #WALCZYMY ZE SMOGIEM AKUSTYCZNYM

Nowoczesne miasto nie musi być głośne. Zanieczyszczenie hałasem jest typowane jako kolejny kryzysowy obszar związany ze zdrowiem publicznym. **Temat praktycznie nie istnieje w polskiej debacie publicznej. Tak jak jeszcze dekadę temu smog uznawano za „zapach zimy”, tak hałas bywa nazywany „odgłosem miasta”.** Osoby narażone na hałas mogą doświadczać szeregu problemów zdrowotnych. Od chorób serca, problemów z ciśnieniem krwi, przez niską masę urodzeniową noworodków, po problemy poznawcze i emocjonalne. Skutki zdrowotne według Światowej Organizacji Zdrowia (WHO) to m.in. szumy uszne, zaburzenia snu, choroba niedokrwienna serca, a nawet otyłość, cukrzyca i zaburzone funkcje poznawcze u dzieci. Zanieczyszczenie hałasem jest drugim po zanieczyszczeniu powietrza czynnikiem wpływającym na kłopoty ze zdrowiem związane z przyczynami środowiskowymi.

Tymczasem nie musi tak być. W Polsce mamy szereg przepisów od aktów prawa miejscowego, przez rozporządzenia, ustawy, dyrektywy unijne

aż po konstytucję, które gwarantują nam życie bez hałasu, który jest nazywany **smogiem akustycznym**. Niektóre z nich są nadrzędne – na przykład rozporządzenie dotyczące dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku, a pod nimi są inne, które jeszcze bardziej precyzują jakie oddziaływania mogą mieć miejsce, a jakie nie. Są to na przykład operaty akustyczne wynikające z zapisów prawa budowlanego.

Dziś wiele osób, w tym większość osób odpowiedzialnych za nasze miasta, zdaje się nie wiedzieć, że te przepisy istnieją oraz że mają do wyboru wiele środków prawnych do bronięcia nas przed hałasem. **Dlatego w tej kategorii stawiamy na zwiększenie świadomości decydek i decydentów oraz obywaterek i obywateli dotyczących wpływu hałasu na życie człowieka i zwierząt, oraz na systemowe ograniczenie hałasu transportowego.** Chcemy wyrzucić oddolny napór na władze, instytucje i służby, aby pilnowały przestrzegania przepisów i traktowały problem hałasu poważnie.

POSTULATY I ROZWIĄZANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Akcja-edukacja, czyli popularyzacja problemu zanieczyszczenia miast hałasem.

- **Wielopoziomowa akcja-edukacja** zainicjowana na poziomie ministerialnym. Kampanie społeczne i edukacyjne ukierunkowanie nie tylko na obywatelki i obywateli, ale także bezpośrednio na osoby decyzyjne.
- **Nacisk na badanie skutków długofalowego narażenia** na hałas dla ludzi i zwierząt.

2. Ciszej i bezpieczniej w miastach przez ograniczanie hałasu transportowego.

- **Sieć fotoradarów dźwiękowych** wzorem programów z m.in. Francji, Stanów Zjednoczonych i Wielkiej Brytanii.
- **Priorytet dla powstawania obszarów cichego ruchu.**
- **Rozwiązania techniczne** – infrastruktura drogowa sprzyjająca spokojnej jeździe, zamiast stawiania kilometrów ekranów akustycznych.
- **Ewaluacja dopuszczalnych poziomów hałasu.**
- **Dodatkowe fundusze** na dalszą elektryfikację transportu zbiorowego.
- **Systemowa ochrona terenów odpoczynku i rekreacji** przed hałasem oraz tworzenie „stref cisy”, czyli miejsc, gdzie osoby będą mogły mieć pewność, że odpoczynek w spokoju nie zostanie w żadnym momencie zaburzony.

3. Respektowanie i wzmacnianie obowiązującego prawa

- **Obowiązkowe wyposażenie patroli Policji w sonometry,** czyli mierniki poziomu dźwięku.
- **Zwiększenie kar** za przekroczenie dopuszczalnych poziomów hałasu.
- **Obowiązkowe zatrzymanie dowodu rejestracyjnego** do czasu naprawy układu wydechowego.

1 na 5

Europejczyków jest **narażonych na długotrwały szkodliwy** dla zdrowia poziom hałasu. To **ponad 100 mln osób.**

12 tys.
– tyle osób umiera
przedwcześnie z powodu
narażenia na hałas.

19%
– tyle **obszarów ochrony
przyrody Natura 2000**
znajduje się **na terenach
z przekroczonymi
normami hałasu.**

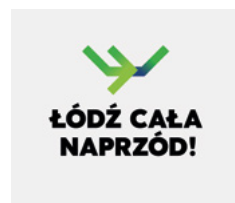

W Polskim prawie istnieje bardzo wiele przepisów, które dają możliwość bronienia się przed hałasem. Ze względu na to, że jego szkodliwość jest jednoznaczna, znajdziemy takie przepisy w kodeksach – karnym i cywilnym, ale też na przykład w Prawie ochrony środowiska czy w Prawie budowlanym. Poza wyjątkami, takimi jak brak zapisu na temat dopuszczalnych poziomów hałasu podczas imprez masowych w Ustawie o bezpieczeństwie imprez masowych – co jest ryzykownym niedopatrzeniem, większość przepisów jest sformułowana w sposób dający możliwość skorzystania z nich

w prawie każdym rodzaju spaw związanych ze szkodliwym oddziaływaniem hałasu, na jakie możemy się natknąć w życiu codziennym. Największym problemem jest niemal całkowity brak wiedzy o istnieniu tych przepisów wśród społeczeństwa. Dlatego – z punktu widzenia wyzwań, jakie przynosi nam podnoszący się stopień zanieczyszczenia hałasem, kluczowa jest powszechna kampania edukacyjna na temat możliwości prawnych walki z tym problemem.

– Agnieszka Kantaruk,
redaktor naczelna portalu
„Coraz głośniejszy”.

SYGNATARIUSZE

